

cuprindă pe toți sătenii necăsătoriți bărbați și femei pînă la 20 ani, instruindu-i în cultivarea rațională a pămîntului, creșterea vitelor, prepararea alimentelor, etc. Toate aceste propuneri deosebit de avansate vor fi puse în practică abia după înființarea Astei. Tot în acea perioadă de la sfîrșitul secolului XIX se contura printre fruntașii români și ideea unei „bănci culturale“ adică a unei instituții care să sprijine din veniturile ei tipografiile, gazetele și școlile românești. Circularele și corespondența inserată în volum demonstrează că în fruntea acestei acțiuni a fost Miron Cristea. Autorul subliniază că Miron Cristea a fost preocupat continuu de ridicarea românilor la o stare mai bună și prin învățarea și practicarea meseriilor — dovadă fiind contractele încheiate cu patronii sași în vederea instruirii ca meseriași a unor tineri români din jurul Sibiului. A fost preocupat permanent de ridicarea calității învățămîntului acordind atenție deosebită pregătirii învățătorilor români. Așa de pildă în Addenda XIX din 12 iunie 1913 este prezentată circularea lui Miron Cristea către învățătorii școlilor confesionale din eparhia Caransebeșului cu privire la folosirea metodelor intuitive în predare, sau Addenda XX în care este prezentată circulara din 13/24 aprilie 1913 către învățătorii români din aceeași eparhie cu privire la organizarea cursurilor de vară pentru învățători și metodică predării.

Dintre documentele politice atrage atenția în mod deosebit corespondența primministrului Ungariei Tisza Istvan care sub presiunea evenimentelor de la începutul secolului XX inițiasă o serie de convorbiri cu fruntașii români din Partidul Național Român, dar care în convorbirile sale nu depășea stadiul unor promisiuni vagi pe seama românilor. În aceste condiții Tisza Istvan a apelat la Miron Cristea „ca fruntaș investit cu încrederea poporului român“ să influențeze „în interesul păcii“ pe ceilalți conducători români. Răspunsul lui Miron Cristea dat din Caransebeș la 26 ianuarie 1914 demonstrează fermitatea și abilitatea, cerînd ca tratativele să fie precedate de măsuri concrete din partea guvernului maghiar ca: abolirea legilor Apponyi, încetarea maghiarizării numelor proprii, a numelor de localități, sistarea colonizărilor, primirea de fonduri școlare de la stat, etc. În Addenda XXV este consemnată audiența secretă din 1908 a lui Miron Cristea și Augustin Bunea la arhiducele Franz Ferdinand — principiile moștenitor al tronului Austro-Ungariei — audiență efectuată cu consimțămîntul principalilor fruntași români din Transilvania. Însemnările rămase denotă simpatia principelui față de români dar și imposibilitatea acestuia de a lua vreo măsură în favoarea lor.

În capitolul „Ultimele zvîrcoliri ale Imperiului habsburgic. Atitudinea românilor din Transilvania și Ungaria. Elie Miron Cristea și Unirea de la 1 Decembrie 1918“ sînt cuprinse o serie de date și documente în care este prezentată figura lui Miron Cristea ca luptător activ pentru Unirea Transilvaniei cu România culminînd cu cuvîntarea rostită la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918 și aducerea la București a Actului Unirii de o delegație din care făcea parte și Miron Cristea.

Autorul a reușit în acest volum să surprindă pe luptătorul de la Sibiu și Caransebeș în toată complexitatea personalității sale în perioada dualismului austro-ungar și prin prisma cunoașterii acestei personalități ne-a dat posibilitatea să cunoaștem numeroase detalii ale luptei românilor din Transilvania și Banat pentru dreptate socială și națională în perioada 1867—1918.

PETRU BONA

GHEORGHE ZAHARIA, *Unitatea național-statală, independența și progresul social — esență a vieții poporului român*, Editura Militară, București, 1986

Volumul este o sinteză consacrată unor momente de seamă din multimilenara noastră istorie, momente ce jalonează ca un fir roșu luptele și jertfele românilor pentru realizarea dezideratelor de libertate, unitate și independență națională.

Folosind un vast material documentar, cele 12 studii cuprinse în lucrare prezintă o imagine de ansamblu a procesului de realizare a statului național unitar român, luptele forțelor revoluționare, democratice și patriotice pentru eliberare socială și națională pentru edificarea socialismului în România.

În primele 6 studii ale cărții autorul face o sinteză a evenimentelor istorice care au fundamentat și pregătit Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. Ideea unității tuturor românilor, permanentă în toată perioada evului mediu s-a realizat pentru scurt timp în timpul lui Mihai Viteazul — personalitate ce avea să rămână pentru posterioritate ca una dintre cele mai luminoase figuri din istoria noastră națională, iar anul 1600 avea să fie așa cum subliniază autorul: „anul unirii aproape a tuturor teritoriilor locuite de români pe întinsul vechii Dacii”. Acest act conștient, legic și obiectiv s-a înscris în procesul european desfășurat în secolele XV—XVI, când s-au constituit și statele feudale centralizate poloneze, franceze, britanice și ruse, pe baza aceluiași factori economici, sociali, politici și culturali, desigur cu anumite particularități proprii fiecărui popor.

Dezvoltarea economică ulterioară a țărilor române, deși lentă datorită dominației otomane și a deselor războaie desfășurate pe teritoriul lor au impus schimbarea relațiilor de producție, înlăturarea barierelor feudale, deschiderea unor căi largi de dezvoltare a orânduirii burheze.

Pornind de la aceste premize în lucrare se subliniază semnificația deosebită a mișcării revoluționare din 1784, a Supplexului din 1791, a revoluției din 1821 — ce au dus la zguduirea din temelii a vechii orânduirii și au fundamentat năzuința spre unitate a țărilor române, autorul analizând și dimensiunea europeană a celor două mișcări revoluționare. Referitor la revoluția de la 1848 se arată că a avut un program unitar care a înmănușiat obiective sociale și naționale de nedespărțit: propășirea social economică a românilor în cadrele unuia și aceluiași stat național independent și suveran.

În studiile consacrate Unirii Moldovei cu Muntenia și cuceririi Independenței de Stat a României, sînt puse în evidență clarviziunea, realismul politic și abilitatea diplomatică cu care generația de la 1848 a militat pentru înfăptuirea înaltelor deziderate ale poporului român. Autorul a analizat aceste momente hotărâtoare din lupta poporului nostru pentru unitate și independență națională în strînsă corelație cu problemele de ordin economic, social și politic precum și cu aspectele vieții internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Capitolul: „Probleme fundamentale ale dezvoltării României și ale apărării independenței sale în programele partidului revoluționar al clasei muncitoare”, este dedicat prezentării în spiritul concepției partidului nostru despre istoria unică a poporului român, a locului și rolului clasei muncitoare și al partidului său politic în lupta pentru unitate, independență și progres social. Analiza este făcută de autor bazat pe documentele programatice ale mișcării muncitorești și socialiste, ceea ce i-a permis să concluzioneze că „partidul clasei muncitoare a adus în peisajul politic românesc o viziune superioară asupra modalităților de rezolvare a marilor probleme ivorite din cerințele orientării României pe calea progresului, abordînd cu profunzime necesitatea evoluției ei democratice, dezvoltării industriei naționale, agriculturii, culturii și cu precădere imperativul făuririi statului unitar român, fapt care i-a conferit calitatea de purtător și apărător al intereselor vitale ale întregului popor”.

Studiile: „România în primul război mondial. Marea epopee militară din vara anului 1917” și „1918 — Marea Unire a poporului român” sînt dedicate pregătirii și înfăptuirii Marii Uniri de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, moment de importanță fundamentală pentru destinele poporului nostru. Sînt prezentate acțiunile diplomatice și militare ale României în perioada 1914 — august 1916 și 1916—1918, cînd întreg poporul român s-a ridicat la lupta de eliberare a teritoriilor românești de sub dominația străină cu accent deosebit asupra victoriilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz obținute de armata română în vara anului 1917. Aceste victorii au salvat existența statului român și au întărit încrederea națiunii în propriile ei forțe. În acest fel se subliniază în lucrare „Războiul dus pentru apărarea independenței țării și realizarea unității statale a poporului român a avut un caracter drept și a fost sprijinit de întregul popor”. Sînt reliefate apoi acțiunile maselor populare românești care în condițiile prăbușirii imperiilor țarist și austro-ungar au trecut la înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România

„Cele trei momente din 27 martie/8 aprilie, 16/28 noiembrie și 18 noiembrie/1 decembrie 1918 ale făuririi Marii Uniri se arată în lucrare, au fost acte plebiscitare ale unanimității poporului din vatra străbună a vechii Dacii și nu rezultatul unor tocmeli la masa tratativilor, iar Conferința de pace de la Paris și tratatele de pace care i-au urmat n-au făcut decât să consfințească o stare de fapt existentă și să recunoască opera înfăptuită de poporul român la 1 Decembrie 1918.

După realizarea Marii Uniri, România a promovat o politică de apărare și de consolidare a statului unitar, o politică de pace ce era necesară pentru dezvoltarea țării sub toate aspectele. Sint analizate în acest context Convențiile de alianță defensivă încheiate între România, Cehoslovacia și Iugoslavia care au pus bazele Micii Înțelegeri, Convenția de alianță defensivă dintre România și Polonia, Tratatul de alianță dintre România și Franța, Pactul de prietenie cu Italia, Convenția privind crearea Înțelegerii Balcanice, etc. Autorul acordă o atenție deosebită perioadei 1938—1940, ani în care sistemul de alianțe ale României s-a prăbușit și când s-au produs grave amputări teritoriale din trupul țării. Se fac referiri la rolul clasei muncitoare, a P.C.R., care în colaborare cu alte partide și grupări politice democratice s-au ridicat la luptă pentru apărarea independenței naționale și a integrității statului român. P.C.R. a preconizat soluții și măsuri concrete politice, economice, sociale și militare menite să întărească și să asigure în același timp capacitatea de rezistență a poporului român. În acest sens autorul prezintă principalele acțiuni politice antifasciste desfășurate începând cu anul 1933.

În studiul „Lupta forțelor revoluționare, democratice și patriotice pentru eliberarea țării de sub dominația Germaniei naziste. Contribuția României la înfrângerea fascismului“, autorul prezintă formele de rezistență ale poporului român împotriva dominației hitleriste și a dictaturii antonesciene. Se arată pe larg activitatea desfășurată de P.C.R. în vederea unirii tuturor forțelor politice progresiste și patriotice într-un larg Front Național Antihitlerist. După realizarea unirii forțelor patriotice s-a trecut la înfăptuirea actului de la 23 August 1944 care a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă. P.C.R. arată autorul „a fost organizatorul și unificatorul mișcării de rezistență, inițiatorul insurecției și principala ei forță conducătoare. La 23 August 1944, România s-a alăturat cu întregul ei potențial militar și economic coaliției antihitleriste participând la războiul contra celui de-al III-lea Reich pînă la victoria finală din mai 1945“. Participarea poporului român la războiul antihitlerist a reprezentat corolarul luptelor și eforturilor tuturor forțelor patriotice și democratice, naționale unite pe platforma comună a eliberării țării de sub dominația Germaniei naziste.

Volumul se încheie cu lucrarea „Anii revoluției și construcției socialiste — anii celui mai înalt grad de independență și progres social“, dedicată anilor revoluției și construcției socialiste. Se precizează că P.C.R. a elaborat o nouă orientare politică corespunzătoare etapei istorice respective, etapă în care masele largi populare au trecut la făurirea societății socialiste în România. Autorul a acordat pe drept cuvînt o atenție deosebită semnificației majore pe care l-a avut pentru destinele poporului român Congresul al IX-lea al partidului, care „a marcat o epocă nouă, cea mai fecundă în amplul proces revoluționar de dezvoltare economică-socială a țării“. Lucrarea analizează apoi principalele etape ale dezvoltării României, evidențiind faptul că îndeplinirea obiectivelor stabilite de Congresele X, XI, XII ale partidului, au avut drept rezultat consolidarea bazelor socialismului, trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, întărirea independenței și suveranității naționale, iar Congresul al XIII-lea al partidului a marcat o nouă etapă de dezvoltare a țării menită să înscrie România pe noi trepte de progres și civilizație.

Lucrarea elaborată de Gheorghe Zaharia se recomandă ca o realizare remarcabilă a istoriografiei din țara noastră în care prezentarea faptelor și evenimentelor se îmbină cu judecăți și modalități de interpretare originale oferind o imagine de larg orizont și în context internațional asupra marilor momente ale vieții naționale, a luptelor de eliberare socială și națională care au jalonat istoria milenară a poporului român.

PETRU BONA